

פרופ' שאול שקד

(תרצ"ג-תשפ"ב)

חבר האקדמיה פרופ' שאול שקד נולד בדברצן שבהונגריה והגיע לארץ עם משפחתו ב־1934. בבית הספר הריאלי בחיפה למד ערבית אצל פרופ' מ"י קיסטר, והושפע מאוד מדמותו. באוניברסיטה העברית בירושלים למד ערבית ובלשנות ומדע הדתות (שקד היה התלמיד הראשון בחוג). ללימודי הדוקטורט נסע ללונדון, והתמחה בשפות האיראניות אצל פרופ' ברוננו הנינג. עם שובו לארץ החל ללמד בחוג למדע הדתות ובחוג לבלשנות באוניברסיטה העברית בירושלים, וכעבור שנים ספורות ייסד את החוג ללימודים איראניים וארמניים.

במרוצת השנים הרצה במוסדות רבים באירופה ובארצות הברית. באוניברסיטה העברית שימש בתפקידים שונים – ראש חוג וראש המכון ללימודי אסיה. היה גם ראש מכון בן-צבי ויו"ר הוועדה האקדמית שלו. הוא נבחר לחבר באקדמיה הלאומית למדעים ב־1985, וב־1995 נבחר ליו"ר החטיבה למדעי הרוח. היה נשיא (2001–2004) של האיגוד הבינלאומי של האקדמיות, ועד למותו היה לנשיא כבוד שלו. את שקד כיבדו, אהבו והעריכו חוקרים רבים בתחומים שונים בארץ ובעולם. כמה ממחקריו תורגמו לפרסית, וגם חוקרים איראנים שונים שמרו איתו על קשר לאורך השנים, למרות הקשיים.

בתש"ס קיבל את פרס ישראל בבלשנות.

בפעילותו המחקרית ארוכת השנים הספיק שקד לתרום תרומות נכבדות ביותר בתחומים מגוונים: הגניזה הקהירית, הספרות והדת הזורואסטריית בתקופת האימפריה הסאסאנית, קערות ההשבעה המאגיות משלהי העת העתיקה ותגליות טקסטואליות חשובות מאפגניסטן ומבקטריה שבמרכז אסיה. ברשימת פרסומיו העיקריים, שפורסמה ב־2019 באקדמיה בקובץ לכבודו, מופיעים 212 פריטים, מהם 19 ספרים מפרי עטו ו־14 ספרים בעריכתו. את הטקסטים הכתובים בשפות שמיות שונות ובשפות איראניות ידע שקד להאיר דרך פרסומם, תרגומם ופירושם, תמיד בשפה מדויקת להפליא.

מחקריו עסקו גם בחיי היהודים במזרח, משלהי העת העתיקה ועד לימי הביניים, במערך העשיר של קשרים בין איראנים ליהודים לאורך הדורות ובאמונות ופולחן אצל יהודי המזרח התיכון בשלהי העת העתיקה. עיסוקו בקערות המאגיות הרבות מהמזרח התיכון אשר התגלו בעשורים האחרונים הוא מפעל מונומנטלי אשר כבר שינה את הבנת המאגיה וקשריה עם הדת הממוסדת בעולם העתיק. שקד הצליח לזרות אור חדש על כמה אפיונים של הדת הזורואסטריית ועל הדואליזם הדתי וקשריו עם המונותאיזם.

סקרנותו האנושית, הספרותית והאינטלקטואלית של ענק רוח צנוע זה הייתה נדירה. אפשר להגיד עליו, במילותיו של המשורר הלטיני טרנציוס: *Homo sum, humani nihil a me alienum puto* (אני אדם, ושום דבר אנושי אינו זר לי).

כתב: חבר האקדמיה פרופ' גדליה סטרומזה